

MORAUSZKI ANDRÁS *

Nemzetiségi szervezetek pályázati támogatása Magyarországon

Az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő nemzetiségi pályázatainak elemzése (2012–2017)

Az állami pályázati bevételek az elérhető kutatási eredmények alapján jelentős szerepet játszanak a közép-európai, ezen belül a magyarországi nonprofit szervezetek működésében,¹ a kisebbségi nonprofit szervezetek szempontjából pedig az egyik legfontosabb bevételi forrást jelentik, és a szervezetek többsége pályázik is ilyenekre.² Ezek lehetnek olyan általános pályázatok, amelyekre a kisebbségi szervezetek mellett a többségi civil-nonprofit szervezetek

* A szerző szociológus, az MTA TK Kisebbségkutató Intézetének tudományos segédmunkatársa, doktorjelölt az ELTE TáTK Szociológia Doktori Iskolában. E-mail: morauszki.andras@tk.mta.hu

¹ Kuti Éva: Country Report: Hungary. In: Vándor, Peter – Traxler, Nicole – Millner, Reinhard – Meyer, Michael (eds.): *Civil Societies in Central and Eastern Europe: Challenges and Opportunities*, Bécs: ERSTE Stiftung Studies, 2017. 58–74.

² Barna Gergely: Erdélyi magyar ifjúsági szervezetek szervezetszociológiai elemzése. *Erdélyi társadalom*, 2004/2. 85–112. Haász Nikolett: *A Komárom-Esztergom megyei német nemzetiségi civil szervezetek kapcsolathálózati elemzése*. Szakdolgozat. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar Szociológia Intézet, 2010. Kiss Dénes: *A romániai magyar nonprofit szervezetek – 2009–2010. A szervezetek adatbázisának bemutatása és a nonprofit szektor szociológiai elemzése*. Műhelytanulmányok a romániai kisebbségről, Nr. 37. Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2010. Nagy Mirtill – Tóth Károly: A kulturális intézményrendszer forrásai és finanszírozása. In: Csanda Gábor – Tóth Károly (szerk.): *Magyarok Szlovákiában. III. köt.: Kultúra (1989–2006)*, Somorja–Dunaszerdahely: Fórum Kisebbségkutató Intézet – Liliom Aurum Könyvkiadó, 2006. 241–256.

is pályázhatnak (ilyen például a Nemzeti Együttműködési Alap, illetve korábban a Nemzeti Civil Alapprogram, vagy pedig sokszor a megyei támogatások), vagy bizonyos típusú tevékenységek támogatására létrejött pályázati rendszerek (ilyen például a Nemzeti Kulturális Alap), de emellett működnek kifejezetten a kisebbségi szervezetek és azok tevékenységét támogató pályázatok is. Magyarországon a kisebbségi szervezetek állami pályázati támogatásának fő intézménye 2012 és 2018 között az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő (röviden: EMET) volt, amely többek között a nemzetiségi pályázati támogatásokat, a nemzetiségi önkormányzatoknak juttatott működési és feladatalapú támogatást és a roma kultúra támogatását is koordinálta. E tanulmányban az EMET által nyilvánosan közzétett döntési listák elemzése révén mutatjuk be a nemzetiségi támogatások elosztásának módját, illetve a pályázásba bekapcsolódott szervezeteket. Az elemzés a 2012 és 2017 közötti időszakra és – mivel célunk elsősorban a kisebbségi nonprofit szervezetek bevételeinek vizsgálata volt – arra a három kiírásra terjed ki, amelyekből nonprofit szervezetek részesülhettek.

A kisebbségi civil-nonprofit szervezetekkel foglalkozó tanulmányok ugyan visszatérő módon rámutatnak arra, hogy e szervezetek szempontjából a legfontosabb bevételi forrásoknak az állami, önkormányzati és egyéb pályázati támogatások tekinthetők, kevés példával találkozunk arra, hogy e támogatások elosztásának módját vizsgálják. E tanulmány előzményeinek tekinthetők azok a tanulmányok, amelyek az NCA támogatásainak elosztását vizsgálják,³ az Illyés Közalapítvány kulturális és Csemadok-támogatásainak vizsgálata⁴ és a Communitas és Szülőföld Alap támogatási rendszereinek összehasonlítása,⁵ valamint a kisebbségi

³ Kuti Éva: Zárszámadás a Nemzeti Civil Alapprogram első pályázati fordulójáról. *Civil Szemle*, 2005/1. 111–134.

⁴ Morauszki András – Porubszky Zoltán: A törzsvendég és a többiek. Az Illyés Közalapítvány szerepe a szlovákiai magyar kulturális intézmények támogatásában, 1996–2006. In: Kötél Emőke – Szarka László (szerk.): *Határhelyzetek II. Kultúra – Oktatás – Nyelv – Politika*. Budapest: Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, 2009. 171–192. Morauszki András: Az Illyés Közalapítvány Csemadok Szakmai Tanácsa támogatásainak elemzése (1996–2006). *Civil Szemle*, 2012/1. 103–120.

⁵ Pápay Boróka Tímea: Állami forráselosztás a romániai magyar nonprofit szektoron belül. In: Szoták Szilvia (szerk.): *Határhelyzetek V. Sztereotípiák,*

szervezetek parlamenti finanszírozásának az 1990-es és 2000-es évekre kiterjedő vizsgálata,⁶ amelyek közül az utóbbi négy a kisebbségi – külhoni magyar, valamint magyarországi nemzetiségi – szervezeteket érinti. Az állami támogatások a nemzetközi szakirodalomban elsősorban a tekintetben kerültek a kutatások fókuszába, hogy azok több módon is hatással vannak a szervezetek működésére, a magyar szakirodalomból azonban e szempont is hiányozni látszik.⁷ Egyes szerzők szerint az elsősorban állami támogatásokból működő szervezetek nem tekinthetők civilnek,⁸ azaz a kisebbségi nonprofit szervezeteknek a pályázatoktól – és ennek következtében az állami forrásoktól – való pénzügyi függése miatt ezek civilisége megkérdőjelezhető,⁹ valamint, hogy az intézményrendszer és környezete közötti kapcsolat alakulásában központi jelentőségű, hogy milyen forrásból – a közvetlen környezetükből vagy sem – származnak az intézmények bevételei.¹⁰ Arra azonban nem találtunk példát, hogy a bevételszerkezetnek a működés módjára való hatását szisztematikus elemzésnek vessék alá, és erre e tanulmányban sem vállalkozhatunk, a fentiek azonban szükségessé teszik, hogy amennyire az elérhető adatok lehetővé teszik, megvizsgáljuk a kisebbségi tevékenységek támogatására létrejött pályázati rendszereket. Ezek azáltal, hogy bizonyos

választások, túlélési stratégiák kisebbségi léthelyzetekben. Budapest: Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, 2013. 411–427.

⁶ Lajtai Mátás: A kisebbségi civil szervezetek parlamenti finanszírozása 1991–2010. In: Bárdi Nándor – Tóth Ágnes (szerk.): *Asszimiláció, integráció, szegregáció. Párhuzamos értelmezések és modellek a kisebbségkutatásban.* Budapest: Argumentum, 2011. 265–300.

⁷ Ali, Tahir Mahmood – Gull, Sana: Government Funding to the NGOs: A Blessing or a Curse? *Research in Business and Social Science*, 2016, Volume 5, Issue 6. 51–61.

⁸ Balázs Zoltán: Lassú civilizálódás. *Politikatudományi Szemle*, 2009/3. 172–175.

⁹ Fennema, Meindert: The Concept and Measurement of Ethnic Community. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2004, Volume 30, Issue 3. 429–447. Hegedűs Dániel: Egy rendezetlen viszony fogalmi dichotómiái. Civilek a kisebbségi vagy kisebbségek a civil társadalomban? In: Szabó Máté (szerk.): *Civil társadalom: elmélet és gyakorlat.* Budapest: Rejtjel Kiadó, 2005. 116–134.

¹⁰ Biró A. Zoltán: Intézményesedési folyamatok a romániai magyar társadalomban 1989–1995 között. In: Biró A. Zoltán: *Stratégiák vagy kényszerpályák? Tanulmányok a romániai magyar társadalomról.* Csíkszereda: Pro-Print Könyvkiadó, 1998. 15–50.

projekteket és az ezeket benyújtó szervezeteket támogatják, míg másokat nem, alapvetően befolyásolni képesek, mely szervezetek és milyen tevékenységet tudnak elvégezni, és ezáltal hatással vannak a magyarországi nemzetiségi intézményrendszerek működésére, az ezek által végzett tevékenységek jellegére és az ezeken belüli, a szervezetek közötti erőviszonyokra is.

A tanulmányban először az EMET nemzetiségi támogatásai rendszerének felépítését tekintjük át, majd a nyilvánosságra hozott döntési listák alapján azt vizsgáljuk, hogy az áttekintett hatéves időszak alatt hogyan alakult a pályázók, a beérkezett és a támogatott pályázatok száma és összetétele, a megítélt támogatás megoszlása, illetve milyen tendenciák mutathatók ki a döntéshozatalban. Ezen túl pedig, ugyancsak a döntési listák szervezetek szerint aggregált adatai révén vetjük össze az egyes magyarországi nemzetiségek intézményrendszereinek szervezetsűrűségét, összetételét és strukturáját.

A pályázati rendszer felépítése

Magyarországon 2012 és 2018 között az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő (EMET) koordinálta a nemzetiségi szervezetek támogatását.¹¹ A nyílt pályázati úton kiosztott nemzetiségi támogatások közé a nemzetiségi civil szervezetek működési támogatása, a kulturális kezdeményezések pályázati támogatása, a nyelvi környezetben megvalósuló nemzetiségi, népismereti, hagyományőrző és más táborok, és a nemzetiségi pedagógus-továbbképzések támogatása tartozik. Mind a négy típusú pályázat 2012 óta folyamatosan meg lett hirdetve.¹²

A nemzetiségi szervezetek működési támogatására (NEMZ-CISZ) a nemzetiségi törvény hatálya alá tartozó nemzetiségek, alapszabályban vagy alapító okiratban rögzítetten oktatási, kulturális vagy érdekképviselői tevékenységet végző, és a pályázat kiírásakor legalább két éve működő civil szervezetei pályázhatnak. A

¹¹ 2012 előtt a Magyarországi Etnikai és Nemzeti Kisebbségekért Közalapítvány kezelte a nemzetiségi pályázatokat, 2018-tól pedig a Bethlen Gábor Alapkezelő vette át a feladatot.

¹² 2012-ben egy ötödik pályázati kiírás vonatkozott az országos nemzetiségi önkormányzatok által fenntartott intézmények költségvetési támogatására, ezt a kiírást azonban e tanulmányban nem vizsgáljuk.

pályázatból a szervezet működéséhez és a működés adminisztrálásához kapcsolódó személyi és rezszi típusú költségek, más szolgáltatások díjai, bérleti díj, útiköltség finanszírozhatók, vagyis a mindennapi működéshez közvetlenül kapcsolódó költségek. A pályázáshoz nem szükséges saját forrás felmutatása. Egy szervezet egy pályázatot nyújthat be évente. A pályázható összeg alsó és felső határát az 1. táblázat tartalmazza.

A kulturális kezdeményezések támogatására kiírt pályázatok (NEMZ-KUL) célja kulturális, tudományos vagy hitéleti tevékenységek, a helyi és regionális nemzetiségi média, az anyanyelvű és kétnyelvű kiadói tevékenység és a közgyűjtemények állománybővítésének a támogatása, vagyis egy viszonylag sokszínű pályázati kiírásról van szó. Ez a pályázati program is a tizenhárom honos nemzetiség programjaira, illetve interetnikus programokra terjed ki. A civil szervezeteken kívül erre a kiírára pályázhatnak nemzetiségi önkormányzatok, nemzetiségek adott tevékenységet (kultúra, oktatás, média, közgyűjtemény) folytató intézményei, nemzetiségi önkormányzatok vagy intézmények által alapított nonprofit gazdasági társaságok és egyházi szervezetek is. Egy pályázó egy évben több projektjére is kérhet támogatást, azonos célra és időtartamra azonban máshová nem pályázhat költségvetési támogatásra. Több személy vagy szervezet által megvalósított projektek esetén is a pályázatot csak egyikük adja be.¹³ Ellentétben a működési támogatásokkal, a pályázóknak 2012-ben és 2013-ban az igényelt összeg 10%-ának megfelelő önrészt kellett biztosítania, ami viszont nem feltétlenül jelentett pénzt, beszámítható volt az önkéntes munka, a tárgyi feltételek vagy szolgáltatás biztosítása, az államháztartás alrendszeraitől kapott más támogatás viszont nem.

A harmadik pályázati kiírás a Magyarországon vagy az anyasországon, anyanyelvi környezetben megvalósuló anyanyelvi, népismereti, hagyományörző vagy hitéleti táborok támogatására vonatkozik (NEMZ-TAB). A támogatásra 2012-ben és 2013-ban még csak a nemzetiségi oktatási intézmények és nemzetiségi önkormányzatok pályázhattak, 2014 óta a legalább két éve működő civil szervezetek is. Feltétel, hogy a tábor legalább 7 napos (2017-ben legalább 5 napos) legyen, legalább 15 fő 6 és 19 év közötti

¹³ A közölt eredményekből nem állapítható meg, mely pályázatot adták be több megvalósító szervezet nevében.

résztvevő részére; és adott év május 1-e és október 31-e (2017-ben november 15-e) között valósuljon meg. E feltételeknek akkor is teljesülniük kellett, ha a szervezet a kértnél kisebb támogatást kapott. A támogatás mértéke 2012-ben még legfeljebb az összköltség 50%-a lehetett, 2013-ban pedig még a kért összeg 25%-ának megfelelő önrészt kellett felmutatni, 2014 óta azonban már nem kérnek saját forrásokat.

A pedagógus-továbbképzésekre vonatkozó pályázatokat (NEMZ-PED), mivel azokból a nemzetiségi civil szervezetek és a helyi és megyei nemzetiségi önkormányzatok is ki vannak zárva, nem ismertetjük részletesebben. A pályázónak, függetlenül attól, hány nemzetiségi kiírásra pályázott párhuzamosan az adott évben, egységesen 3000 Ft pályázati regisztrációs díjat kellett fizetnie. A benyújtott pályázatok formai és tartalmi bírálaton esnek át, a támogatásról a Nemzetiségi Támogatási Bizottság javaslata alapján a nemzetiségpolitikáért felelős miniszter – az emberi erőforrások minisztere – dönt. A bizottság kilenc főből áll, amelyek közül hármat 2015-ig az Országgyűlés Emberi jogi, kisebbségi, civil- és vallásügyi bizottsága, 2015 óta az Országgyűlés Magyarországi nemzetiségek bizottsága delegál, hármat az országos nemzetiségi önkormányzatok és hármat a nemzetiségpolitikáért felelős miniszter (2017-ig a Támogatáskezelő) delegál.

1. táblázat: A pályázható összeg alsó és felső határának változása az EMET kiírásai esetében (2012-2017, HUF)

	CISZ		KUL		TAB	
	alsó	felső	alsó	felső	alsó	felső
2012	100 000	4 000 000	150 000	500 000	NINCS	1 000 000
2013			100 000			
2014				700 000	100 000	2 500 000
2015					250 000	
2016	300 000	5 000 000		1 200 000	300 000	
2017						

A döntési listákat az EMET honlapján tették közzé.¹⁴ Az elemzés alapjául ezek a közzétett döntési listák szolgálnak. A publikált adatok között vannak olyanok, amelyeket minden évben közöltek: ezek a pályázó neve, mely településen működik, melyik nemzetiséget képviseli, a projekt címe és a kapott támogatás.¹⁵ Ezen kívül voltak olyan adatok, amelyeket csak bizonyos években közöltek, így például az igényelt támogatást csak 2012-ben, ezért ezt nem tudtuk bevonni az elemzésbe. További adatok, így elsősorban a járás, megye és településtípus a települések neve alapján pótolható volt, a szervezetek típusára pedig a szervezetek neve és internetes források alapján következtethettünk. A kiírások közül a táborpályázatok és a működési pályázatok célja egyértelmű, a kulturális pályázatok viszont egy heterogén kategória, amelyben fesztiválokra, kiadványokra és más célokra beadott pályázatok egyaránt találhatók, azonban a pályázatok címei alapján legtöbbször nem állapítható meg, hogy egy adott pályázat ezek közül melyik kategóriába tartozik, így nincs lehetőségünk a pályázati célnak a kiírásoknál részletesebb vizsgálatára.

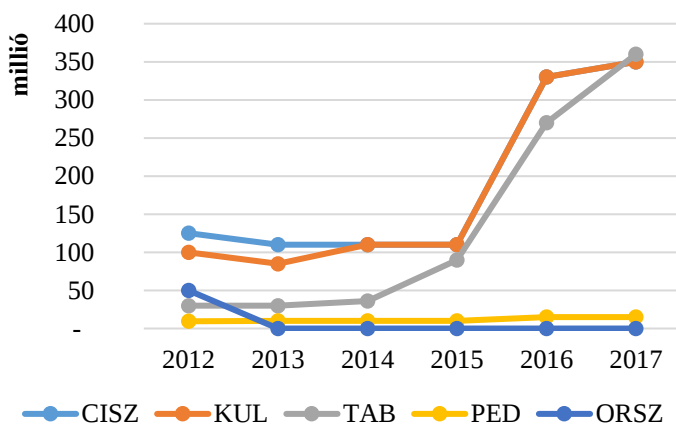
A nemzetiségi pályázati rendszer mérete és a szervezetek aktivitása

A pályázati rendszer mérete vonatkozhat a támogatási keretre, a beérkezett vagy épp a támogatott pályázatok számára is, illetve vizsgálhatjuk a pályázók számát. Bármelyik mutatót vesszük alapul, az összkép hasonló: az EMET pályázati rendszere a vizsgált időszakban dinamikusan nőtt. Az egyes nemzetiségi kiírások keretei különösen az utolsó két vizsgált évben jelentősen nőttek. Csökkenésre csak az első két év között látunk példát, 2016-ban pedig a kulturális, működési és tábortámogatások keretösszege megháromszorozódott, majd 2017-ben tovább nőtt a keret, de a növekedés már csak a táborok esetében mondható jelentősnek. 2017-re a támogatási összeg meghaladta az 1 milliárd forintot. A vizsgált hat év során az EMET összesen több mint 3 milliárd forint

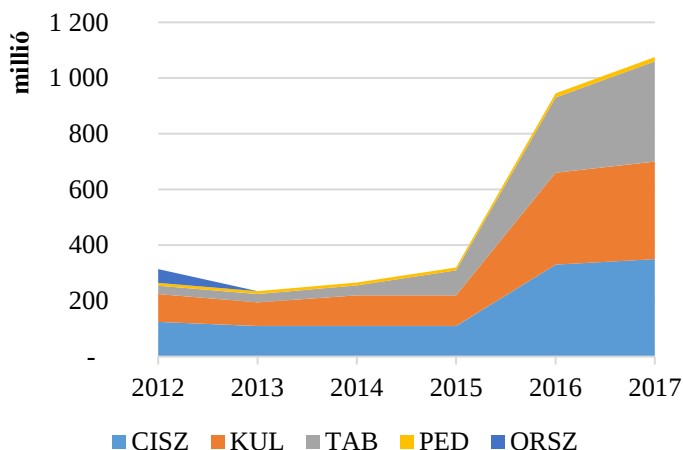
¹⁴ Az EMET honlapjának címe: www.emet.gov.hu. Jelenleg azonban e döntési listák a BGA Zrt. honlapján érhetők el: <https://bgazrt.hu/tamogatasok/nemzetisegi-tamogatasok/korabbi-evек-tamogatasai/>

¹⁵ 2018-ban, amely évre az elemzés nem terjed ki, már azt sem tartalmazták, mely nemzetiséghez köthető a pályázó.

támogatást osztott szét a pályázók között. Ugyanakkor a nemzetiségi önkormányzatok és intézményeik normatív támogatása ennek többszöröse, körülbelül évi 7 milliárd forint, vagyis a nemzetiségi intézményrendszerek támogatása elsősorban a nemzetiségi önkormányzatok normatív támogatása útján valósul meg, és csak kisebb részben a nonprofit szervezetek számára is elérhető nyílt pályázatok révén.



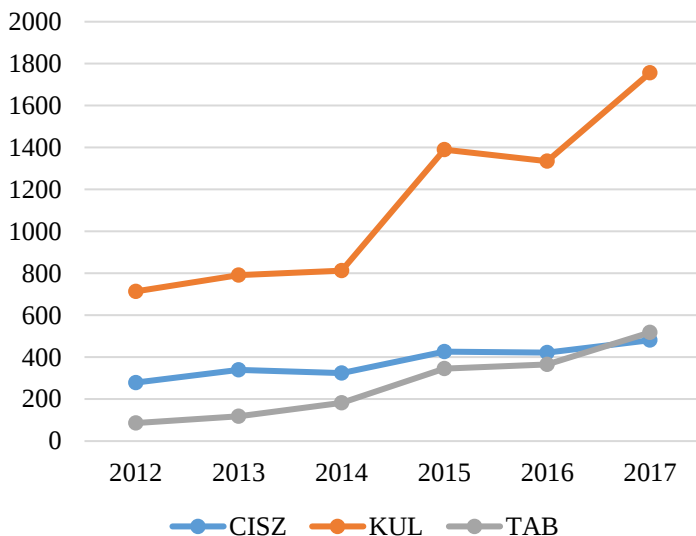
1. ábra: A támogatási keretek változása (2012-2017, millió Ft)



2. ábra: A támogatási keret nagysága és megoszlása a kiírások között (2012-2017, millió Ft)

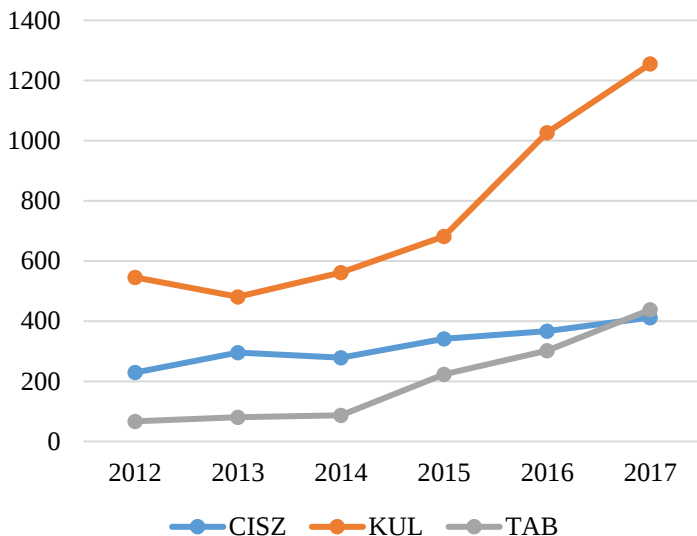
A beérkezett és a támogatott pályázatok száma ugyancsak alapvetően növekvő tendenciát követ mindhárom vizsgált kiírás esetében, ez azonban nem töretlen. A vizsgált időszakban összesen 10 683 pályázat érkezett az EMET három, általunk vizsgált kiírására. A beérkezett kulturális pályázatok száma 2014 és 2015 között jelentősen nőtt, ami a keretösszeg változatlansága miatt az elutasított pályázatok arányának növekedését idézte elő, ami vélhetően sok pályázót elbátortalanított, 2016-ban ugyanis valamivel kevesebb pályázat érkezett, a támogatási keret azonban jelentős mértékben nőtt, ami később ismét pályázásra bátoríthatta a szervezeteket. A támogatott pályázatok száma azonban 2015-ben sem csökkent, csak az arányuk. A támogatott kulturális pályázatok aránya és az elfogadott pályázatokra adott átlagos támogatás egyaránt 2016-ban lehetett a legmagasabb, mivel 2017-re ismét a keret növelésénél nagyobb mértékben nőtt a beadott pályázatok száma, ami a támogatott pályázatok arányának és a támogatások átlagos összegének csökkenését eredményezte. A 2016. és 2017. év a működési és táborpályázatok számára is kiemelkedően sikeres volt, a támogatott pályázatok aránya és a támogatási összegek tekintetében egyaránt. A döntéshozók láthatóan arra törekedtek, hogy minél több

pályázatot támogassanak, így az összes beadott pályázat 71,8%-a (7672 pályázat) kapott támogatást: a programpályázatok 67%-a (4553 pályázat), a táborpályázatok 74,1%-a (1197 pályázat) és a működési pályázatok 84,6%-a (1922 pályázat).



3. ábra: A beadott pályázatok száma kiírásonként (2012-2017)

A pályázatok számát a keret változásával összevetve úgy tűnik, hogy a keret reagál a növekvő érdeklődésre, ami látható volt a táborpályázatok esetében 2014 és 2015 között, illetve a kulturális pályázatok esetében egy évvel később, és a pályázati aktivitás is reagál a keret változásaira, illetve az ebből eredő sikerre/sikertelenségre. A sikertelen 2015-i év után azonban ez a reakció lassabbnak és mérsékeltebbnek tűnik, a keret jelentős növelését csak viszonylag kisebb növekedés követi a beadott pályázatok számában és csak egy év késéssel.



4. ábra: A támogatott pályázatok száma kiírásonként (2012–2017)

A pályázó szervezetek száma a működési pályázatok esetében a pályázati előírásokból adódóan, a táborpályázatok esetében pedig abból adódóan, hogy bár volt lehetőség rá, egy-egy pályázó csak ritkán adott be több táborpályázatot is egy évben, egybeesik a beadott pályázatok számával, de a programpályázatok esetében is párhuzamosan változott a pályázók és beadott pályázataik száma, az egy szervezet által beadott kulturális pályázatok száma 1,47 és 1,69 között volt. A különbség az egyes évek között nem jelentős, bár úgy tűnik, mintha az utóbbi évek megnövelt kerete arra ösztönözné a pályázókat, hogy több pályázattal próbálkozzanak, ugyanakkor ez viszonylag korlátozott, vélhetően a szervezetek humán erőforrásai által behatárolt.

Az EMET pályázataira összesen 2228 szervezet pályázott.¹⁶ A pályázók köre fokozatosan szélesedett, évről évre jelentős számban

¹⁶ A szervezeti szintű elemzés alapjául a pályázati szintű adatok aggregálásával nyert adatbázis szolgált. Az aggregálás alapját a szervezet neve jelentette. Azoknak a szervezeteknek a nevét, amelyek csak a nem következetes írásmód, vagy gépelési vagy az adatok konvertálása során keletkező hibákból adódóan

és arányban voltak új pályázók, ugyanakkor olyanok is, akik kiléptek a rendszerből, és többet nem pályáztak a vizsgált időszakban.¹⁷ Ugyanakkor évről évre nőtt a rendszerben bent maradó szervezetek száma is.¹⁸ A szervezetek átlagosan 4,79 pályázatot adtak be a hat év során, a medián pályázó azonban mindössze 3-at. Az összes szervezet 40,8%-a (908 szervezet) egyetlen évben pályázott, 29,9%-uk egyetlen pályázatot adott be.¹⁹ Nem elhanyagolható azonban azoknak a szervezeteknek az aránya sem, amelyek minden évben pályáztak: 287 ilyen pályázó volt (12,9%). Kiírásonként eltér a pályázók aktivitásának mintázata. Az átlagokat az határozta meg, hogy míg kulturális és táborpályázatból tetszőleges számú volt beadható, működési pályázatot egy szervezet csak évente egyet adhatott be. Bár táborpályázat több is beadható volt, erre csak kevés példát látunk. Épp ellenkezőleg, a táborpályázatok átlagos száma a legalacsonyabb, és az aktív évek átlaga és mediánja alapján is e kiírás esetében beszélhetünk a legkevésbé visszatérő pályázókról. Rendszeres pályázókat legnagyobb arányban a működési pályázatok esetében látunk.

nem voltak egységesek, az adattisztítás során egységesítettük. Ugyanakkor arra nem volt mód, hogy a jelentősebb névváltoztatáson áteső szervezetek nevét is egységesítsük, így az adatbázisban lehetnek olyan szervezetek, amelyek ennek következtében többször szerepelnek. Ezek aránya azonban, az időszak rövidsége miatt, vélhetően alacsony.

¹⁷ A megállapítások mindig csak a vizsgált hat évre vonatkoznak, így természetesen előfordulhat, hogy az új pályázók között olyanok is vannak, akik korábban, az EMET elődszervezeteihez pályáztak, mint ahogy az is előfordul, hogy egy pályázó nem minden évben pályázik, ezért bár a vizsgált időszak során nem pályázott többször, a jövőben még fog. Az „új” és „kilépő” megjelöléseket ezért mindig ezekkel a megkötésekkel kell értelmeznünk.

¹⁸ Bent maradónak tekintettünk egy szervezetet, amennyiben a vizsgált időszakban volt még pályázata valamelyik későbbi évben. Ez nem jelenti azt, hogy minden évben pályázott.

¹⁹ Közülünk azonban 311 szervezet 2017-ben pályázott először. A fennmaradó 597 szervezet pedig valamely korábbi évben, és nem pályázott újra.

2. táblázat: A magyarországi pályázók aktivitási mutatói

	KUL	CISZ	TAB	Összesen
Beadott pályázatok száma				
Átlag és szórás ²⁰	3,8 (4,85)	3,2 (1,95)	1,9 (1,28)	4,79 (5,64)
Medián	2	3	1	3
Maximum	66	6	9	72
egyetlen pályázatot beadók aránya	37,4%	30,4%	54,1%	29,9%
Pályázati évek száma				
Átlag és szórás	2,44 (1,64)	3,2 (1,95)	1,88 (1,23)	2,61 (1,77)
Medián	2	3	1	2
egyszeri pályázók aránya	42,8%	30,4%	54,8%	40,8%
minden évben pályázók aránya	8,9%	21,8%	2,1%	12,9%

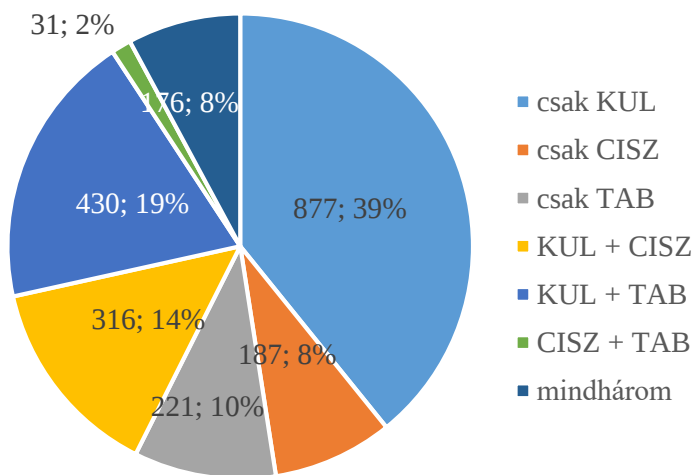
A pályázatok, a pályázók és a támogatás megoszlása

A vizsgált hat év során összesen 10 683 pályázat érkezett az EMET nemzetiségi kiírásaira. Ezek többsége a kulturális projektpályázatok kiírására jött (63,6%), amely a legsokszínűbb és egyben a legnyitottabb is volt, a másik két – a pályázók körét és a projektek témáját illetően is szűkebb – kiírás adta az összes pályázat valamivel több mint harmadát. A pályázás lehetőségének kiszélesítésével, a kötelező önrész eltörlésével, és a keret növelésével az évek során nőtt nemcsak a táborpályázatok száma, hanem az aránya is (8%-ról 18,8%-ra). A pályázati célok közül a növekvő szám ellenére a működési pályázatok aránya relatíve csökkent (25,9%-ról 17,5%-ra), a programpályázatok aránya pedig többé-kevésbé stagnált (körülbelül 62–66% között).

A pályázatok számához hasonlóan, az adatbázisban szereplő 2228 szervezet közül a programpályázatokra pályáztak legtöbben, 1789 szervezet. Ezt a táborpályázatok követték, amelyekre 848 szervezet pályázott, míg működési támogatásra 710 szervezet. Ez azonban csak a szervezetek összességére igaz: az egyesületek és

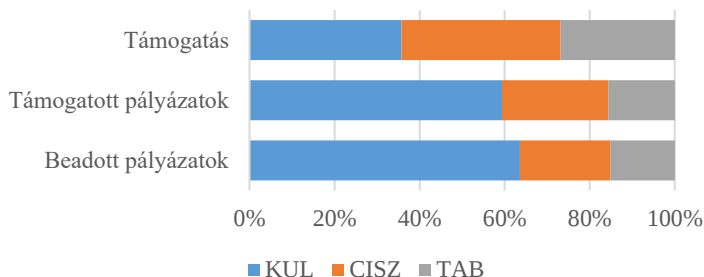
²⁰ Az értékek minden esetben csak azokra a szervezetekre vonatkoznak, amelyek legalább egy pályázatot beadtak az adott kiírásra.

alapítványok körében a működési pályázatok népszerűbbek voltak a programpályázatoknál: az egyesületek 84%-a és az alapítványok 72,9%-a pályázott működésre, programra pedig csak 74,3 és 59,4%-uk. A táborok voltak a legvonzóbbak az iskolák számára: 79,7%-uk pályázott ezekre. A szervezetek többsége (57,7%) egy meghatározott kiírásra „specializálódott”: legtöbben programpályázatot adtak be. A pályázók 34,4%-a háromból két kiírással próbálkozott a 6 év során. Végül, az összes pályázó mindössze 7,9%-a próbálkozott mindhárom típusú pályázattal. Az egyesületekre és alapítványokra viszont sokkal jellemzőbb az ilyen sokoldalúság: 20 és 20,8%-uk mindhárom kiírásra pályázott, további 45 és 26%-uk pedig kettőre. A specializáció így az egyesületekre (35%) és az országos önkormányzatokra (30,8%) a legkevésbé jellemző, igaz, utóbbiak legfeljebb két kiírásra pályázhattak. A helyi önkormányzatokra viszont az átlagnál jellemzőbb a specializáció (67,6%), akárcsak az iskolákra (75,6%) és különösen az egyéb kulturális intézményekre (87,2%).



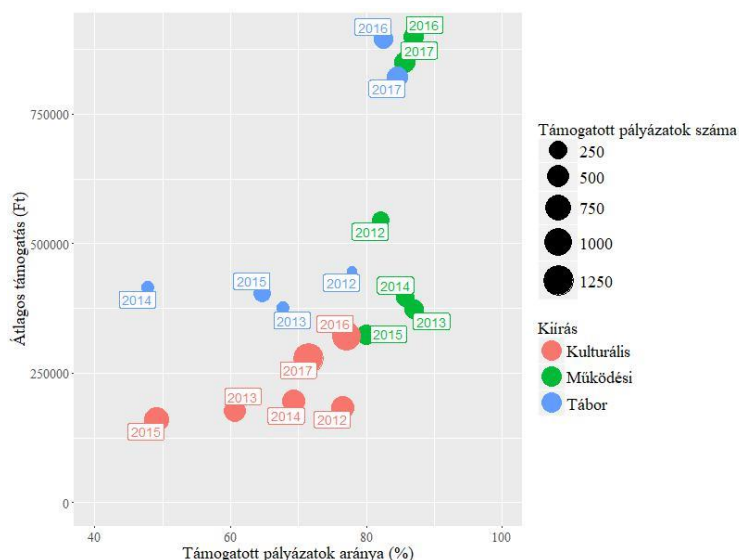
5. ábra: A pályázók megoszlása a megpályázott kiírások szerint

A támogatott pályázatok megoszlása azt mutatja, hogy a programpályázatok az átlagosnál kisebb arányban, a működési pályázatok viszont magasabb arányban voltak támogatva, míg a táborpályázatok átlagos valószínűséggel számíthattak támogatásra. A kiosztott támogatás nagyságát alapvetően az elérhető keret határozta meg, így a legtöbb támogatás a civil szervezetek működésére lett fordítva, a programok és a táborok támogatása ennél valamivel kisebb. Különösen az utolsó két évben azonban a működési és táborpályázatokat is a támogatott pályázatok magas aránya mellett kiugróan magas átlagos támogatás is jellemezte. Nem meglepő tehát, hogy a működési pályázatok ilyen vonzóak voltak a civil szervezetek számára.²¹



6. ábra: A beadott és támogatott pályázatok és a megítélt támogatás megoszlása kiírásonként

²¹ A működési költségek önállóan való támogatása, úgy tűnik, magyarországi specialitás, sem a szlovákiai nemzeti támogatások rendszere, sem pedig Romániában a Communitas Alapítvány, amely a magyar szervezeteknek nyújt pályázati támogatást, nem támogatja ezeket önmagukban, csak konkrét projektekhez kapcsolódóan. A külföldi magyar szervezeteket támogató Bethlen Gábor Alap azonban szintén nyújt működési támogatást.



7. ábra: Pályázatok sikerességi rátája és a sikeres pályázatokra megítélt támogatás átlaga

A pályázókat nemzetiség szerint kódoltuk.²² Az összes pályázó 1,8%-a, 39 szervezet lett interetnikusként kódolva, az összes többi valamely honos nemzetiség szervezeteként kódoltuk. A legtöbb pályázó a roma közösséghez köthető (894 szervezet, 40,1%), ezeket követik a német (665 szervezet, 29,8%), majd jelentős lemaradással a horvát (172 szervezet, 7,7%), szlovák (145 szervezet, 6,5%) és a többi nemzetiség szervezetei. A különböző nemzetiségek szervezetei nem csak számukban, de átlagos aktivitásban is eltérnek, így a

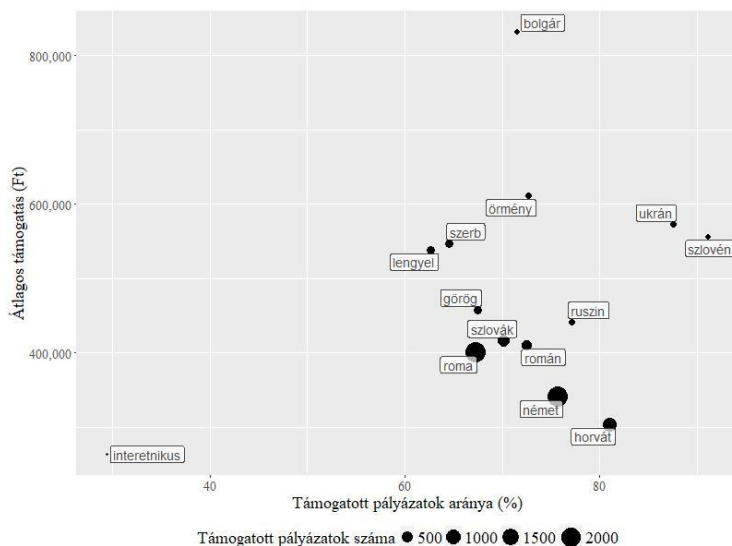
²² A döntési listák tartalmazzák, mely nemzetiséghez köthető a megpályázott projekt. A pályázók 97,4%-a nemzetiségi szempontból csak egyféle pályázatot adott be, így ezeket az adott nemzetiség szervezeteként kódoltuk, további 5 szervezet (0,2%) pedig csak interetnikus pályázatot, így ezeket az elemzés céljaira interetnikus szervezeteknek tekintettük. Ha a pályázó egy adott nemzetiség keretére és interetnikus projektekre pályázott, az adott nemzetiséghez soroltuk a pályázót, ha az interetnikus pályázatai száma legfeljebb ugyanannyi volt, mint az egy nemzetiséghez kötődő, interetnikusként, ha ezek száma nagyobb volt. Ugyancsak interetnikusként kódoltuk azokat a szervezeteket, amelyek több különböző nemzetiség nevében is pályáztak.

pályázók és pályázatok megoszlása eltér. Az átlagosnál lényegesen kevésbé voltak aktívak a roma pályázók (3,77 pályázat) és a ruszinok (3,64 pályázat), és a német pályázók átlagos aktivitása (4,49) is viszonylag alacsony volt. A szlovák, horvát és különösen a román pályázók az átlagosnál aktívabbak voltak (rendre 5,94, 6,62 és 7,03 beadott pályázat jutott egy pályázóra), a legaktívabbak a szerb (10,24 pályázat) és a görög pályázók voltak (9,38 pályázat). Ugyancsak eltér az egyes nemzetiségek pályázókon és pályázatokon belüli aránya a nemzetiségeknek a lakosságon belüli arányától is: a nemzetiségek sorrendje nem teljesen követi a népszámlálási arányokat. A létszámukban kisebb horvát közösség intézményei aktivitásukban megelőzik a nagyobb létszámú román és szlovák közösségeket, és e kettő közül a valamelyest kisebb szlovák közösség aktívabb a románnál. Emellett az ukrán közösség aktivitása marad el jelentősen a népszámlálás alapján várhatótól: miközben a közösség mérete megelőzi a görög, az örmény, a ruszin és a bolgár közösségeket is, mégis ez utóbbiak több pályázatot adtak be a vizsgált időszakban. Összességében a kisebb nemzetiségek létszámarányukhoz képest nagyobb arányt képviselnek a pályázók és különösen a pályázatok között.

Az egyes nemzetiségek pályázatai nem azonos módon oszlanak meg a kiírások/alprogramok között. Az EMET esetében minden nemzetiség elsősorban a kulturális kiírásra pályázott, de az arány 53 és 85% között változik. Az arány a két legnagyobb (roma és német), illetve a bolgár nemzetiség pályázatai között a legalacsonyabb, és a kisebb szláv nemzetiségek (szerbek, szlovénok, ruszinok és ukránok), illetve a görögök esetében a legmagasabb (legalább 79%). A működési pályázatok aránya (nem számítva az interetnikus pályázatokot) 6 és 29% között, a táborpályázatok aránya pedig 0 és 19% között változik. E két kiírás aránya egyrészt a két nagy nemzetiség, illetve emellett a közepesen nagy szlovák és a jelentősen kisebb bolgár nemzetiség esetében jelentősebb, illetve a működési pályázatoké az örmények esetében.

Az aktivitáson túl pedig az egyes nemzetiségek szervezetei sikerességben is különböznek: legyen szó a sikeres pályázatok arányáról vagy az ezekre adott támogatás összegéről. Magyarországon az átlagos támogatás tekintetében a kisebb nemzetiségek pályázatai jellemzően sikereesebbek voltak, míg a nagyobb roma, német, horvát és szlovák nemzetiség szervezetei

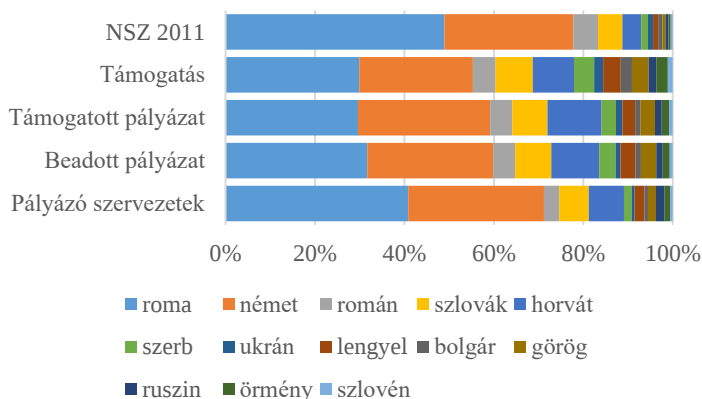
átlagosan kisebb támogatást kaptak egy-egy sikeres pályázatra.²³ A támogatott pályázatok aránya szerint kevésbé válnak el egymástól a nagy és kis nemzetiségek, de a szlovén és ukrán pályázók összességében sikeresebbek voltak az átlagnál, a közepesen nagy létszámú nemzetiségek közül pedig a horvátok is. A sikeresség két indikátorának összevetéséből látszik, hogy ezek között negatív kapcsolat van: a pályázatok nagyobb arányának támogatása azzal jár, hogy az adott támogatást csökkenteni kell. A kisebb nemzetiségek, különösen a bolgárok, ukránok és szlovénok előnyösebb helyzete abból látszik, hogy hasonló sikerességi arányhoz magasabb támogatás (lásd a bolgár, kisebb mértékben az örmény esetet), illetve a másokhoz hasonló átlagos támogatáshoz magasabb sikerességi arány társul (lásd az ukrán és szlovén esetet).



8. ábra: A pályázatok sikerességi rátája és az átlagos támogatás nemzetiségenként

²³ Az EMET nem közölte az igényelt összeget, így arra nincs mód, hogy a kapott támogatásnak a kért összeghez viszonyított arányát vizsgáljuk.

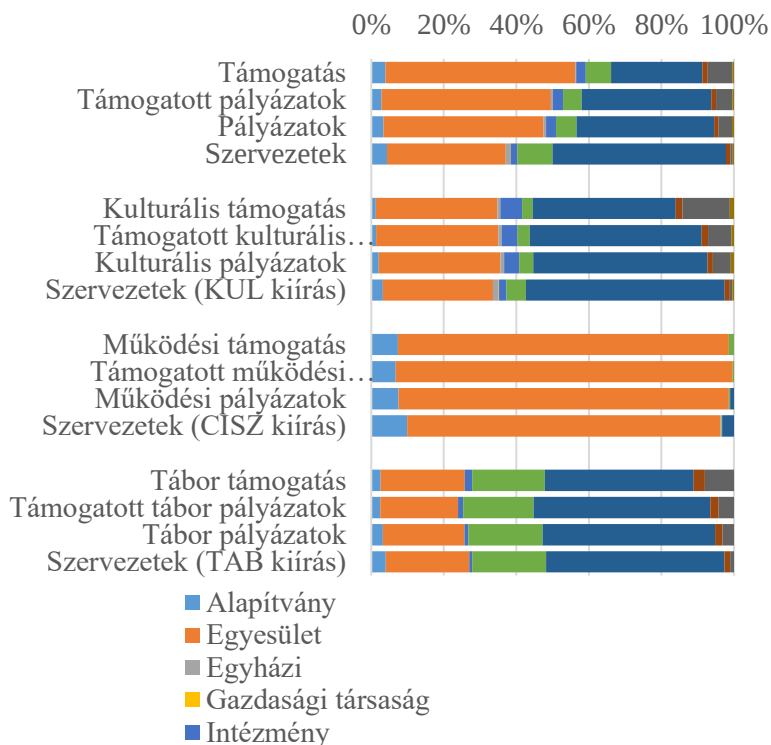
Ennek eredményeképpen a kisebb nemzetiségek tekinthetők a pályázati rendszer fő nyerteseinek, hiszen a népszámlálási arányukhoz képest jelentősen nagyobb arányban részesülnek a kiosztott támogatásokból. Mint a 8. ábrán látható, a pályázók megoszlása is már kisebb mértékben eltér a népszámlálási arányoktól a kisebb nemzetiségek javára, de az eltérés még jelentősebb a beadott pályázatok esetében, a kisebb nemzetiségek pályázóinak nagyobb átlagos aktivitása következtében. Ehhez képest a támogatott pályázatok megoszlása kevésbé tér el, a támogatás megoszlása pedig különösen a legkisebb csoportok esetében mutat jelentősebb eltérést. Ez nem feltétlenül valamiféle pozitív diszkrimináció eredménye, hanem potenciálisan magyarázható azzal is, hogy a nagyobb nemzetiségek intézmény-rendszerei költséghatékonyabbak, amennyiben egy-egy szervezet vagy projekt nagyobb közösség igényeit tudja kielégíteni. Az is egyértelmű, hogy az interetnikus pályázatokat sem a pályázók, sem a döntéshozók nem preferálták, sőt, éppen ellenkezőleg, minimális azoknak az interetnikus pályázatoknak a száma, amelyek kaptak támogatást, és az átlagos támogatás is alacsony. Arányuk a pályázók között 1,8%, a támogatásoknak viszont mindössze 0,1%-a ment interetnikus projektekre.



9. ábra: A pályázók, a beadott és támogatott pályázatok, a megítélt támogatás és a kisebbségi lakosság megoszlása nemzetiség szerint Magyarországon

Típus szempontjából a pályázók relatív többsége (47,8%) nemzetiségi önkormányzat, de jelentős az egyesületek aránya is (32,8%), emellett pedig az oktatási intézmények alkotnak jelentősebb csoportot (9,7%). Az egyesületek jellemzően az átlagosnál aktívabbak, a helyi nemzetiségi önkormányzatok viszont kevésbé aktívak voltak, ezért a legtöbb pályázatot egyesületek adták be (44,1%), ebben azonban annak is szerepe volt, hogy működési támogatásra kizárólag civil szervezetek (egyesületek és alapítványok) pályázhattak. Ezek 91,1%-át egyesületek, 7,5%-át alapítványok adták be, a fennmaradó 1,3%-ot pedig nemzetiségi önkormányzatok és intézmények. A programpályázatok közül a legtöbbet a helyi nemzetiségi önkormányzatok adták be (48%), az egyesületek pedig megközelítőleg a pályázatok harmadát (33,5%). Ennél is kisebb a civil szervezetek pályázatainak aránya a táborok esetében, amelyekre 2014-ig nem is pályázhattak. Ugyanakkor 2014-től viszonylag magas (24–30%-os) arányt képviselnek a táborpályázatok esetében is, ami csak kis mértékben marad el a programpályázatok esetében megfigyelhető aránytól. Mivel az egyes kiírások esetében nem látszik jelentősebb különbség a pályázatok és a támogatás megoszlása között (leszámítva, hogy a nemzetiségi önkormányzatok csoportján belül az arányok az országos önkormányzatok javára változnak), elsősorban a működési pályázatok preferálásának tudható be, hogy az egyesületek és alapítványok kapták a teljes támogatás több mint felét, a nemzetiségi önkormányzatok, kulturális és oktatási intézmények részesedése sokkal kisebb.²⁴

²⁴ Ezek azonban további, normatív támogatásban részesülnek az állami költségvetés terhére.

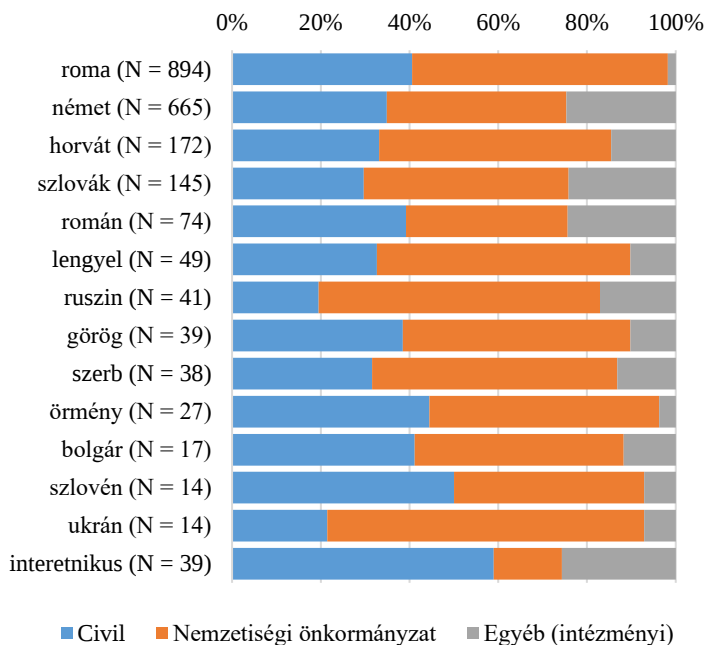


10. ábra: A beadott pályázatok, a pályázók és a támogatás megoszlása a pályázó típusa szerint kiírásonként

A nemzetiségi intézményrendszerek összetétele és struktúrája

Az EMET adatbázisai arra is lehetőséget adnak, hogy bepillantást nyerjünk a nemzetiségi intézményrendszerek felépítésébe, összetételébe. Az egyes nemzetiségek esetében jelentős különbséget látunk a pályázók típus szerinti megoszlásában. A magyarországi nemzetiségek körében a civil szervezetek aránya 19 és 50% között változik, az interetnikus pályázók között ennél valamivel magasabb, 59% a civil szervezetek aránya. Szintén nagyok a különbségek a nemzetiségi önkormányzatok arányában, amely 36,5 és 71,4% között változik. Ebből a szempontból is kivételt jelentenek az interetnikus pályázók, ugyanis az összes pályázó nemzetiségi önkormányzat

közül mindössze 6 volt olyan, amely elsősorban vagy kizárólag az interetnikus keret terhére elbírált pályázatot adott be. Végül, az (oktatási, kulturális, tudományos) intézményi pályázók aránya 1,8 és 24,7% közötti az egyes nemzetiségek esetében, és 25,6% az interetnikusként kódolt pályázók között.



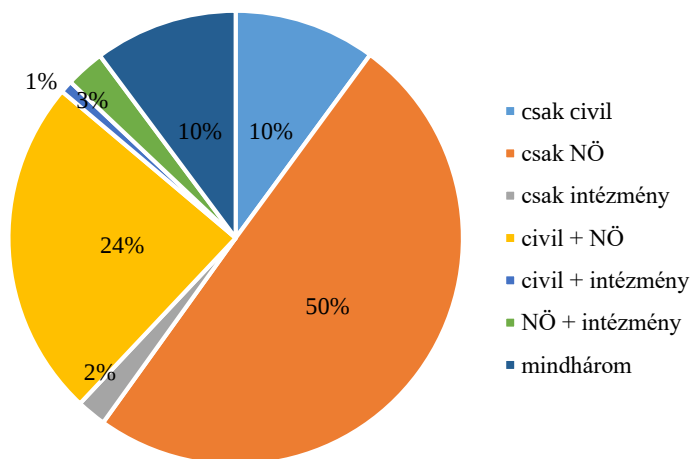
11. ábra: A pályázók megoszlása a pályázó típusa szerint nemzetiségenként (EMET)

A civil pályázók aránya a szlovén, örmény és bolgár esetben a legmagasabb, ezeket a legnagyobb csoport, a roma pályázók követik. A civil szervezetek aránya a ruszin és az ukrán csoportban a legalacsonyabb, ezek esetében az önkormányzatok aránya magas. Ugyancsak viszonylag magas az önkormányzatok aránya a roma pályázók körében, de a horvát pályázók abszolút többségét is ez a csoport adja. A német, szlovák és román csoportban a legmagasabb, míg a roma és örmény pályázók között a legalacsonyabb az

intézmények aránya. A pályázatok megoszlása megfeleltethető a pályázók megoszlásának, annyi különbséggel, hogy a legtöbb nemzetiség esetében a civil szervezetek átlagosan aktívabbak voltak a pályázás terén, mint a nemzetiségi önkormányzatok és különösen az intézmények, így a pályázatok között a civil szervezetek súlya magasabb, az intézményeké pedig jellemzően alacsonyabb, mint a pályázók között.

A magyarországi nemzetiségi intézményrendszereknek, mint a fenti megoszlás is mutatja, fontos részei a nemzetiségi önkormányzatok. Ezek, a kulturális és egyéb projektek megvalósításában betöltött szerepükön túl, véleményünk szerint jelentősen decentralizálják is a kisebbségi intézményrendszert, hiszen a törvény olyan településeken is lehetővé teszi a megalakításukat, ahol viszonylag kis számban élnek adott nemzetiséghez tartozó személyek, így egy civil szervezet működtetéséhez esetleg nem lenne meg a szükséges aktív tagság. Erre utalhat az is, hogy a 904 településből, amely képviselve van az adatbázisban, 86,9% rendelkezik olyan nemzetiségi önkormányzattal, amely pályázott a vizsgált időszakban. Ezzel szemben aktív civil szervezettel csak 45,3%, intézménnyel pedig 15,9% rendelkezik. A települések többségéről (62%-áról) csak egyféle (civil, nemzetiségi önkormányzat vagy intézmény) pályázó kért támogatást.²⁵ Ezek a pályázók jellemzően helyi nemzetiségi önkormányzatok voltak, ami ugyancsak utalhat ezen intézménytípus decentralizáló hatására. Az átlagnál is magasabb az ilyen – csak nemzetiségi önkormányzat által képviselt – települések aránya a roma (60%), horvát (58,4%) és ruszin (75%) esetben. Hasonló arányban (64,9%) látunk olyan településeket, ahol csak egyféle pályázó kapott támogatást, és ez esetben is a nemzetiségi önkormányzatok játsszák a legfontosabb szerepet.

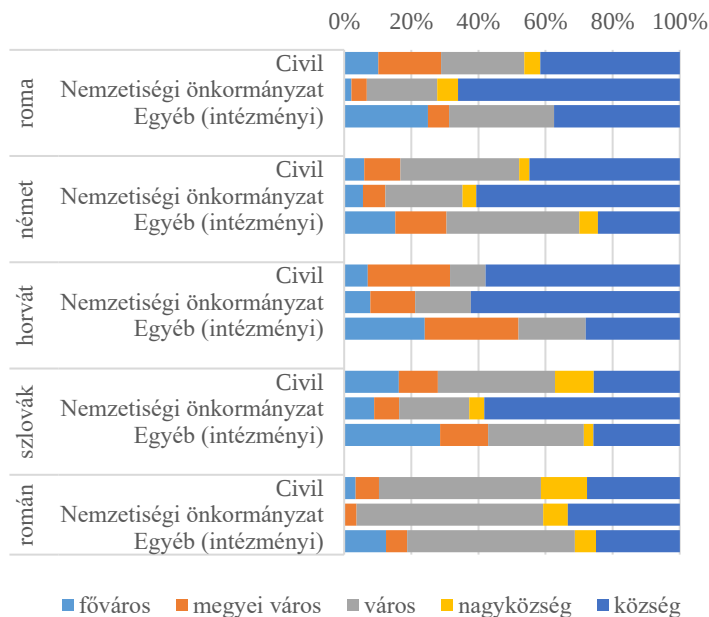
²⁵ Ez az arány különösen a községek esetében magas, 69,7%-os, a nagyközségek 58,5%-a, a városoknak azonban már csak 43,5%-a és csak a megyei városok 16,7%-a ilyen. A megyei városok 54,2%-áról mindhárom típusú pályázó pályázott legalább egyszer.



12. ábra: A települések megoszlása abból a szempontból, hogy milyen típusú pályázatokkal rendelkeznek (EMET)

A rendszer jellegéből adódóan a nemzetiségi önkormányzatok között magasabb a községekben működők aránya, és kisebb a fővárosi és megyei városi pályázók aránya, mint akár a civil/nonprofit, akár az intézményi csoportban, hiszen a település formájától függetlenül (Budapest kivételével) egy településen nemzetiségenként legfeljebb egy helyi önkormányzat működhet, illetve megyénként egy megyei és összesen egy országos, ezek esetében tehát eleve lehetetlen az aktívabb szervezeteknek néhány központi településen való halmozódása. Ugyan a fővárosban és nagyobb városokban működő, és különösen az országos és területi nemzetiségi önkormányzatok nagyobb aktivitása és sikeressége ezt a decentralizáló hatást kismértékben gyengíti, a nemzetiségi önkormányzatok pályázatainak között még így is jellemzően magasabb a községekből vagy kisebb városokból beérkezettek aránya, mint a civil/nonprofit szervezetek pályázatainak között. Ugyanígy, a legtöbb esetben (kivételt a szerbek, görögök és bolgárok jelentenek) a nemzetiségi önkormányzatok által kapott támogatáson belül nagyobb arány jut a községekre, igaz – köszönhetően az országos

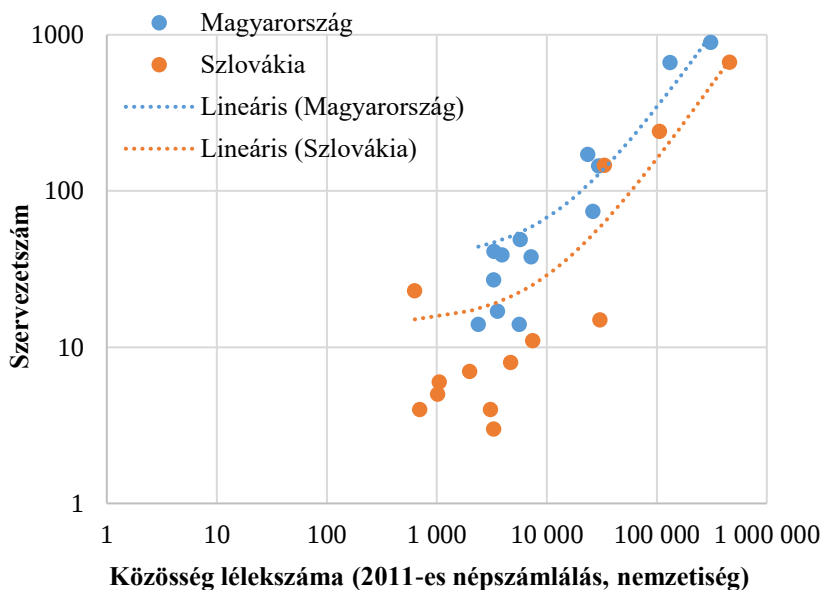
önkormányzatoknak – bizonyos esetekben (a nagyobbak közül a horvátok és szlovákok esetében) a fővárosra is, mint a nonprofit szervezetek által kapott támogatásból.



13. ábra: Bizonyos nemzetiségek pályázóinak megoszlása típus és településtípus szerint

Alternatív magyarázat lehet azonban a nemzetiségi önkormányzatok ilyen mértékű elterjedtségére, hogy amennyiben választani kell a két forma között, a nemzetiségi önkormányzat „kiváltja” a civil szervezetet. Ezt a feltételezést az adatok alapján nem tudjuk kellőképpen megvizsgálni, az 1000 személyre jutó szervezetszámok azonban azt mutatják, hogy Szlovákiával összevetve még akkor is kismértékben magasabb a szervezetszám Magyarországon, ha csak a civil/nonprofit szervezeteket vesszük alapul, az összes pályázót figyelembe véve pedig még jelentősebb a

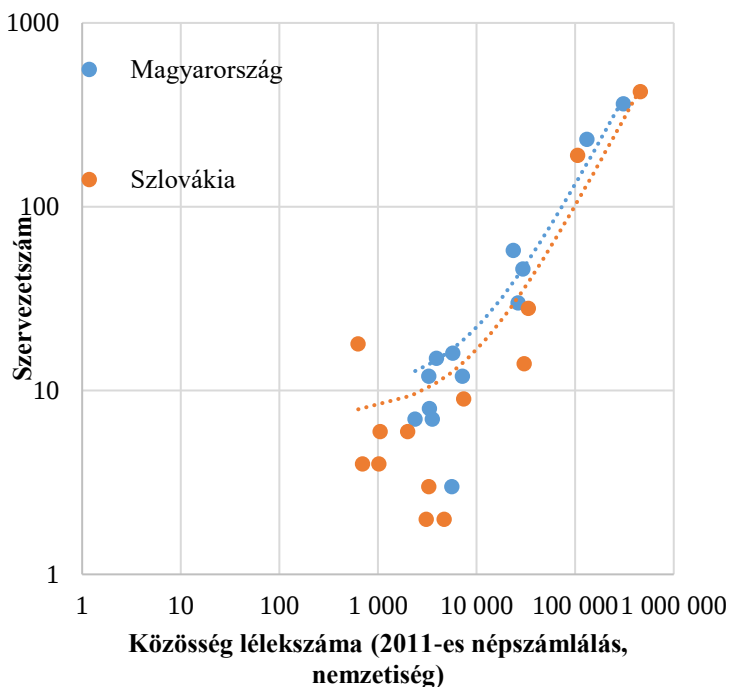
különbség.²⁶ Ez annak ellenére van így, hogy egyrészt Magyarországon a népszámlálás során a kettős kötődés felvállalásának lehetőségéből adódóan többen vallják magukat valamely nemzetiséghez tartozónak, mint ha a népszámlálás a szlovákiai módszertant követné, ahol csak egy nemzetiség és anyanyelv jelölhető, másrészt Szlovákiában települési önkormányzatok is jogosultak voltak pályázni. Magyarországon a szervezetsűrűség nagyobb a kisebb lélekszámú nemzetiségek esetében, ami összhangban van azzal a feltételezéssel, hogy a nagyobb – egy-egy területen nagyobb létszámban előforduló – nemzetiségek esetében egy-egy pályázó nagyobb célcsoportot képes ellátni szolgáltatásaival.



14. ábra: A képviselt közösség lélekszáma és a pályázók száma közötti összefüggés (összes pályázó)²⁷

²⁶ A szlovákiai adatok a Szlovák Kormányhivatal pályázati rendszerének azonos módszertannal elvégzett vizsgálatából származnak.

²⁷ A tengelyek logaritmikus beosztást követnek a jobb ábrázolhatóság érdekében.



15. ábra: A képviselt közösség lélekszáma és a pályázók száma közötti összefüggés (nonprofit pályázók)

3. táblázat: A nemzetiségek száma és a kisebbségi szervezetek száma közti kapcsolat

Nemzetiség	Nemzetiségek létszáma	Pályázók száma összesen	Civil/nonprofit pályázók száma	1000 személyre jutó pályázó	1000 személyre jutó nonprofit szervezet
roma	308 957	894	364	2,89	1,18
német	131 951	665	233	5,04	1,77
román	26 345	74	30	2,81	1,14
szlovák	29 647	145	46	4,89	1,55
horvát	23 561	172	58	7,30	2,46

Nemzetiség	Nemzetiségi létszáma	Pályázók száma összesen	Civil/nonprofit pályázók száma	1000 személyre jutó pályázó	1000 személyre jutó nonprofit szervezet
szerb	7 210	38	12	5,27	1,66
ukrán	5 633	14	3	2,49	0,53
lengyel	5 730	49	16	8,55	2,79
bolgár	3 556	17	7	4,78	1,97
görög	3 916	39	15	9,96	3,83
ruszin	3 323	41	8	12,34	2,41
örmény	3 293	27	12	8,20	3,64
szlovén	2 385	14	7	5,87	2,94
összesen	555 507	2189	811	3,94	1,46

A beadott pályázatok száma és a kapott támogatás a szervezetek eltérő aktivitásának és sikerességének következtében viszonylag egyenlőtlenül oszlik meg. A legaktívabb pályázó 72 pályázatot adott be, miközben a szervezetek csaknem 30%-a mindössze egyet. A pályázatok átlagos száma 4,79. A medián pályázó azonban mindössze 3 pályázatot adott be. A pályázók legaktívabb 10%-a adta be a pályázatok körülbelül 40%-át, a pályázók kevésbé aktív fele a pályázatok mindössze 15%-át adta be. Az egyes nemzetiségek esetében az egyenlőtlenséget mérő Gini-együtthatók közepesen nagy, 0,4 és 0,6 közötti értékeket vesznek fel. Ennél kismértékben nagyobbak az egyenlőtlenségek a kapott támogatásban, 0,6 és 0,8 közötti Gini-együtthatókat mérhetünk. Nem látszik összefüggés az intézményrendszer mérete és az egyenlőtlenségek mértéke között. Ezeket az adatokat szintén összehasonlíthatjuk Szlovákiával, ahol jellemzően egyenlőtlenebbül oszlottak meg a támogatások, ami véleményünk szerint arra vezethető vissza, hogy különösen a kevés pályázóval rendelkező nemzetiségek esetében, helyi szervezetek híján, elsősorban nagy országos szervezetek pályáztak, míg Magyarországon a nemzetiségi önkormányzati rendszer jóvoltából a viszonylag kis lélekszámú helyi nemzetiségi közösségek is képesek ilyen pályázati forrásokat hasznosítani.

4. táblázat: A pályázati aktivitás és a sikeresség egyenlőtlenségei Magyarországon és Szlovákiában²⁸

		Beadott pályázatok				Kapott támogatás			
	N	CR1	CR3	Gini	Hoover	CR1	CR3	Gini	Hoover
roma	894	0,6%	1,8%	0,460	0,351	1,2%	3,3%	0,613	0,459
német	665	2,1%	4,7%	0,523	0,400	5,1%	11,6%	0,683	0,509
horvát	172	6,7%	11,2%	0,483	0,357	12,5%	25,2%	0,665	0,487
szlovák	145	5,8%	12,2%	0,510	0,376	10,8%	25,8%	0,703	0,535
román	74	5,4%	15,1%	0,497	0,385	12,3%	25,8%	0,566	0,411
lengyel	49	8,9%	23,1%	0,544	0,422	20,0%	46,5%	0,733	0,573
ruszin	41	12,8%	32,2%	0,530	0,425	25,4%	49,7%	0,640	0,498
görög	39	12,4%	28,1%	0,520	0,385	23,3%	50,0%	0,666	0,510
interetnikus	39	13,2%	24,2%	0,416	0,296	19,5%	39,3%	0,614	0,459
szerb	38	10,7%	28,4%	0,541	0,423	13,9%	36,7%	0,613	0,462
örmény	27	14,8%	34,9%	0,513	0,406	21,9%	49,5%	0,717	0,584
bolgár	17	21,9%	47,7%	0,439	0,342	23,4%	64,5%	0,664	0,554
szlovén	14	42,6%	69,1%	0,592	0,477	74,2%	87,0%	0,766	0,652
ukrán	14	36,7%	55,8%	0,523	0,344	41,7%	75,3%	0,644	0,539

Összegzés

A tanulmány az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által közölt pályázati kiírások és az ezekre beérkezett pályázatokkal kapcsolatban hozott, és nyilvánosságra is hozott támogatói döntések alapján vizsgálta az EMET nemzetiségi pályázatait. A vizsgálat arra a három kiírásra – a kulturális programpályázatokra, a működési támogatásokra és a táborpályázatokra – tért ki, amelyeket civil/nonprofit szervezetek és nemzetiségi önkormányzatok megpályázhatnak, és vizsgálta egyrészt a pályázati rendszer

²⁸A CR1 a legaktívabb/legtöbb támogatásban részesülő szervezet részesedését, a CR3 pedig a három legaktívabb/legsikeresebb pályázó részesedését mutatja az összes beadott pályázatból/összes támogatásból.

struktúráját, a rendszer méretét (keretösszeg, pályázatok száma) és annak változását, illetve, hogy hogyan oszlottak meg a pályázók, pályázataik és a megítélt támogatás kiírás, nemzetiség és a pályázó típusa szerint. Ezen túl pedig, ugyancsak a döntési listák alapján összevetette az egyes magyarországi nemzetiségek intézményrendszerének méretét, szervezettípus szerinti összetételét, illetve az intézményrendszeren belüli egyenlőtlenségek mértékét.

Az adatok alapján az EMET nemzetiségi pályázati rendszere a vizsgált időszakban (2012 és 2017 között) minden tekintetben egy dinamikus növekvő rendszer képét mutatta: jelentősen nőtt a kiosztható támogatás, részben a pályázatok iránti növekvő érdeklődés hatására, illetve részben tovább ösztönözve a pályázást, de alapvetően nőtt a beérkező pályázatok száma és a döntőbizottság azon igyekezete következtében, hogy minél több pályázatot támogasson, a sikeres pályázatok száma is. Ezzel összhangban egyre több pályázó kapcsolódott be a rendszerbe. Ennek ellenére, jelentősnek mutatkozott (kb. 41%) azoknak a pályázóknak az aránya, akik csak alkalmilag kapcsolódtak be, egyetlen évben és kevés pályázattal, ugyanakkor azonosítható a szervezetek egy szűkebb csoportja (kb. 13%-a), amely évről évre pályázott. A visszatérően pályázó szervezetek aránya a működési támogatások esetében volt a legjelentősebb.

A pályázatok és a támogatás megoszlásának vizsgálata megmutatta, hogy a működési támogatások különösen vonzóak az ezekre pályázni jogosult civil szervezetek (egyesületek és alapítványok) körében, amelyek nagyobb arányban pályáztak e kiírásra, mint a másik kettőre, és hogy a támogatott pályázatok aránya és az átlagos támogatás tekintetében is ez a kiírás tekinthető preferáltnak. Ez a kiírás tehát fontos, egyúttal sajátos eleme a magyar pályázati rendszernek, amely megfelelőjével sem Szlovákiában, sem pedig a romániai magyar *Communitas* Alapítvány esetében nem találkozunk. Ezek a pályázati rendszerek a szervezetek működési költségeit csak konkrét projektekhez kapcsolódóan, a támogatás meghatározott százalékos arányáig támogatják. Ez fontos különbség, amely a magyarországi nemzetiségi szervezeteknek kedvezőbb körülményeket biztosít például egy hivatalos székhelyként szolgáló iroda, vagy éppen egy weboldal fenntartásához, illetve ahhoz, hogy az önkénteseken túl fizetett alkalmazottakat is foglalkoztathassanak. Ezek mellett a támogatások mellett a táborpályázatok esetében

erősebb szelekciót, a programpályázatok esetében pedig ezen túl kisebb átlagos támogatásokat is láttunk.

Nemzetiségi szempontból egyértelműen látszott, hogy a legtöbb projekt egy meghatározott nemzetiséghez kapcsolódik, és a legtöbb pályázó egy adott nemzetiség nevében pályázik. Ugyan volt lehetőség interetnikus projektekre pályázni, mint ahogy arra is, hogy egy-egy szervezet több nemzetiséghez kapcsolódóan is pályázzon, erre kevés példát láttunk. Ezek a pályázatok pedig kevésbé voltak támogatva: a szelekció is erősebb az esetükben és a támogatás átlagos összege (a sikeres pályázatokra számítva) is alacsonyabb, ami szintén aligha bátorította az ilyen projektekre való pályázást. A teljes támogatás 99,9%-a ennek következtében nemzetiségi „címkével” lett odaitélve, ami feltételezhetően a nemzetiségi intézményrendszerek közötti elkülönülés újratermeléséhez járul hozzá.

A támogatás legnagyobb részben a nemzetiségi civil szervezetekhez jut, ezek részesedése a megítélt támogatásból magasabb, mint a pályázókon és a beadott vagy akár támogatott pályázatokon belüli arányuk, ám ebben jelentős szerepe van annak, hogy a működési támogatásokhoz, amelyeket nagyobb arányban és nagyobb összeggel támogattak, csak ezek a típusú pályázók férnek hozzá. A programpályázatokra és táborokra adott támogatás legnagyobb részben a nemzetiségi önkormányzatokhoz került. Kiírás szerinti bontásban a támogatások megoszlása alapvetően megfelel a pályázók és pályázatok megoszlásának, jelentősebb változást csak a nemzetiségi önkormányzatok csoportján belül látunk, mivel a területi és országos önkormányzatok jellemzően aktívabbak, sikeresebbek és nagyobb költségvetésű projektekre kapnak, és nagyobb támogatást, mint a helyi önkormányzatok. A nemzetiségi önkormányzatok nyilvánvalóan fontos részei a nemzetiségi intézményrendszereknek, amelyek a nemzetiségi kulturális és egyéb projektek megvalósításából is tetemes részt vállalnak, ezen túl pedig abban is jelentős szerepük van, hogy a magyarországi nemzetiségi intézményrendszereket decentralizálják. A szlovákiai nemzetiségi intézményrendszerekkel összehasonlítva a magyarországi nemzetiségek – önkormányzataiknak köszönhetően – több szervezettel rendelkeznek 1000 kisebbségi nemzetiségű személyre számítva, az aktivitás és a pályázati támogatás pedig kevésbé

egyenlőtlenül oszlik meg az egyes pályázók között, mint Szlovákiában.

Felhasznált irodalom

Ali, Tahir Mahmood – Gull, Sana: Government Funding to the NGOs: A Blessing or a Curse? *Research in Business and Social Science*, 2016, Volume 5, Issue 6. 51–61.

Balázs Zoltán: Lassú civilizálódás. *Politikatudományi Szemle*, 2009/3. 172–175.

Barna Gergely: Erdélyi magyar ifjúsági szervezetek szervezetszociológiai elemzése. *Erdélyi társadalom*, 2004/2. 85–112.

Biró A. Zoltán: Intézményesedési folyamatok a romániai magyar társadalomban 1989-1995 között. In: Biró A. Zoltán: *Stratégiák vagy kényszerpályák? Tanulmányok a romániai magyar társadalomról*. Csíkszereda: Pro-Print Könyvkiadó, 1998. 15–50.

Fennema, Meindert: The Concept and Measurement of Ethnic Community. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2004, Volume 30, Issue 3. 429–447. doi: 10.1080/13691830410001682025.

Haász Nikolett: *A Komárom-Esztergom megyei német nemzetiségi civil szervezetek kapcsolathálózati elemzése*. Szakdolgozat. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar Szociológia Intézet. 2010

Hegedűs Dániel: Egy rendezetlen viszony fogalmi dichotómiái. Civilek a kisebbségi vagy kisebbségek a civil társadalomban? In: Szabó Máté (szerk.): *Civil társadalom: elmélet és gyakorlat*. Budapest: Rejtjel Kiadó, 2005. 116–134.

Kiss Dénes: *A romániai magyar nonprofit szervezetek – 2009–2010. A szervezetek adatbázisának bemutatása és a nonprofit szektor szociológiai elemzése.* Műhelytanulmányok a romániai kisebbségről, Nr. 37. Kolozsvár: Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2010.

Kuti Éva: Country Report: Hungary. In: Vándor, Peter – Traxler, Nicole – Millner, Reinhard – Meyer, Michael (eds.): *Civil Societies in Central and Eastern Europe: Challenges and Opportunities.* Bécs: ERSTE Stiftung Studies, 2017. 58–74.

Kuti Éva: Zárszámadás a Nemzeti Civil Alapprogram első pályázati fordulójáról. *Civil Szemle*, 2005/1. 111–134.

Lajtai Mátyás: A kisebbségi civil szervezetek parlamenti finanszírozása 1991–2010. In: Bárdi Nándor – Tóth Ágnes (szerk.): *Asszimiláció, integráció, szegregáció. Párhuzamos értelmezések és modellek a kisebbségkutatásban.* Budapest: Argumentum, 2011. 265–300.

Morauszki András: Az Illyés Közalapítvány Csemadok Szakmai Tanácsa támogatásainak elemzése (1996–2006). *Civil Szemle*, 2012/1. 103–120.

Morauszki András – Porubszky Zoltán: A törzsvendég és a többiek. Az Illyés Közalapítvány szerepe a szlovákiai magyar kulturális intézmények támogatásában, 1996–2006. In: Kötél Emőke – Szarka László (szerk.): *Határhelyzetek II. Kultúra – Oktatás – Nyelv – Politika.* Budapest: Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, 2009. 171–192.

Nagy Mirtill – Tóth Károly: A kulturális intézményrendszer forrásai és finanszírozása. In: Csanda Gábor – Tóth Károly (szerk.): *Magyarok Szlovákiában. III. köt.: Kultúra (1989–2006).* Somorja–Dunaszerdahely: Fórum Kisebbségkutató Intézet – Lilium Aurum Könyvkiadó. 2006. 241–256.

Pápay Boróka Tímea: Állami forráselosztás a romániai magyar nonprofit szektoron belül. In: Szoták Szilvia (szerk.): *Határhelyzetek V. Sztereotípiák, választások, túlélési stratégiák kisebbségi léthelyzetekben.* Budapest: Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, 2013. 411–427.